

Winston Churchill om jordmonopolet

Tale holdt i Underhuset 4. maj, 1909

Oversat fra engelsk af Henrik Eismark 1999

Jordmonopolet er ikke det eneste monopol, men det er langt det største monopol – det er et evigt varende monopol, og det er alle monopolvers ophav.

Ufortjente stigninger i jordejendom er ikke den eneste form for arbejdsfri profit, men det er den væsentligste form, og denne profit er anskaffet gennem processer, som ikke blot undlader at bringe nogle fordele, men i virkeligheden er i diametral modsætning til samfundet.

Jord, som er en forudsætning for menneskeheden, som er kilden til al rigdom, som er stærkt begrænset i udstrækning, som er geografisk fastlåst, – jord, mener jeg, adskiller sig fra alle andre former for ejendom, og gennem umindelige tider har det været skik i næsten enhver moderne stat at placere leje, overdragelse og brug af jord i en helt anden kategori end anden ejendom.

Intet er sjovere end at se monopolisterne påstå, at andre former for ejendom og værditilvækst i alle henseender svarer til jordejendom og den ufortjente værditilvækst på jord. De taler om lægernes og advokaternes stigende fortjenester på en voksende befolkning i deres hjemby. De taler om jernbanens profit, fra den voksende velstand og aktivitet i de områder den går igennem. De taler om fortjenesten på stigende aktiekurser og selv om fortjenesten på handel med kunstværker.

Men læg mærke til hvor misvisende og forkerte alle disse sammenligninger er. Fortjenesten på et maleri af Van Dyke eller af Holbein kan være ganske betragtelig. Men billeder ligger ikke andre i vejen. De er ikke en byrde for nogens arbejde. De berører ikke virksomhed og produktion. De berører ikke de kreative processer, som mange millioner menneskers velbefindende er afhængig af.

Hvis en kursstigning på aktier medfører en fortjeneste for den heldige ejer udover hvad de forventede eller fortjente, så var denne fortjeneste ikke skabt ved at nægte samfundet den jord, det behøver. Tværtimod var den skabt ved at forsyne industrien med kapital, foruden hvilken den ikke ville findes.

Hvis en jernbane skaber en større profit, er det som regel, fordi der transporteres mere gods og flere passagerer. Hvis en læge eller en advokat opnår en bedre praksis, er det fordi lægen tilser flere patienter eller mere krævende patienter, og fordi advokaten fører flere sager i retten og større sager. I hvert tilfælde yder lægen eller advokaten en tjeneste for sit salær.

Det virker pudsigt at sammenligne disse sunde processer med den berigelse som sker for en jordejer, som tilfældigvis ejer et stykke jord i udkanten af en storby og som kan se de travle indbyggere omkring sig gøre byen større, mere bekvem og mere anset for hver dag, altimens han ikke rører sig og intet foretager sig.

Der bygges veje, der bygges gader, vand og kloakforhold forbedres, elektricitet gør nat til dag, vand bringes fra bjergenes reservoirer hundrede miles væk, alt imens jordejeren ikke rører sig. Alle disse forbedringer sker ved andre menneskers arbejde og for skatteydernes regning. Jordmonopolisten, i sin egenskab af jordejer, bidrager ikke på nogen som helst måde til nogen af disse forbedringer, og alligevel forøges værdien af hans jord. Han giver ikke samfundet nogen modydelse, han tilføjer intet til det almene velfærd, han bidrager med intet til den proces, fra hvilken hans egen berigelse stammer.

Mens jorden 'modnes' til ejerens ufortjente værdistigninger, må handelsmanden på vej til sit kontor og kunstneren på vej til sit arbejde tage en omvej eller betale for at komme uden om. Befolkningen mister muligheden for at bruge jorden, byen og staten taber skat, som kunne have været opkrævet, hvis udviklingen havde kunnet fortsætte på naturlig vis, alt imens jordejeren kun behøver at vente tålmodigt, mens hans ejendoms værdi flerdobles uden hans indsats eller bidrag.

Men lad os følge denne proces lidt længere. Befolkningen i byen vokser og vokser, forstoppelsen i de fattige kvarterer bliver akut, lejen stiger, og tusindvis af familier trænges i udlejningsbyggerierne. Endelig er jorden moden til salg, forstået på den måde at prisen ikke længere kan modstås. Da, og ikke før, bliver den solgt i metermål, eller centimetermål til 10, 20 og sommetider 50 gange dens landbrugsmæssige værdi.

Jo større befolkningen omkring landområdet er, jo større er den skade som offentligheden har lidt ved den langvarige afståelse, og jo mere besværligt det er for alle, jo større tabet er i økonomisk styrke og aktivitet, jo større vil jordejerens profit være, når handelen endelig er foretaget. Faktisk kan man sige, at den ufortjente værditilvækst, som høstes af jordejeren står i præcist forhold, ikke til ydelsen, men

til den forvoldte ulempe. Det er eneretten, som er kernepunktet, og hvor eneret hersker gælder det, at jo større skaden er for samfundet, des større er monopolistens belønning. Denne infame proces slår til inden for alle industrielle områder. Det lokalsamfund, der ønsker sig bredere veje, bedre huse, sundere, mere anstændige og videnskabeligt planlagte byer, bliver nødt til at betale mere og mere for det på grund af de forbedringer, de selv har lavet tidligere. Jo mere de forbedrer byen, jo mere må de betale for den jord, som de ønsker at anskaffe til yderligere forbedringer.

Fabrikanten, som agter at bygge en stor fabrik, som vil betyde ansættelse til tusinder, bliver nødt til at betale så høj en pris for jorden, at udgiften hviler som et åg på hans skuldre, hindrer konkurrenceevnen på alle markeder og sætter ham meget mere i stå end nogen udenlandsk told under eksportkonkurrencen, og jordprisen rammer gennem fabrikantens manglende profit arbejderne lønninger.

Uanset hvor man kigger hen, og hvilke eksempler man vælger, vil man se, at alle former for virksomhed, alle materielle fremskridt, kun sker efter at jordejeren har skummet fløden og overalt hvor folk eller offentlige myndigheder vil udnytte jorden, tvinges de til at betale en forlods afgift til den mand, som kun udnytter jorden marginalt eller slet ikke. Alt vender tilbage som jordværdi, og jordens ejer er i stand til at opkræve en skat på alle andre former for velstand og aktivitet. En del, sommetider hele, udbyttet af samfundets besværligt anskaffede forbedringer forøger jordværdien og ender dermed automatisk i jordejerens lomme. Sker der lønstigninger, kan lejen hæves, da lejeren har råd til at betale en lille smule mere. Hvis en ny jernbane eller sporvognsrute åbner, eller en institution forbedrer sin service og tilbud, f.eks. ved at sænke prisen eller ved tekniske fremskridt, eller hvis en offentlig ydelse betyder en forbedring for arbejderne i distriktet, bliver det nemmere for dem at leve der, og derfor kan jordejeren tage sig mere betalt for adgangen til at bo der.

For nogle år siden var der i London en afgift på en bro over Themsen og alle arbejdere, som boede syd for floden måtte dagligt betale en afgift på 1 penny for at tage frem og tilbage på arbejde. Synet af disse fattige mennesker, der på denne måde blev frataget en så stor del af deres indkomst, forargede den offentlige opinion. Propagandaen gik i gang, de kommunale myndigheder blev vækket, og for skatteborgerne regning blev broen frigjort og afgiften fjernet. Alle de mennesker, der brugte broen, sparede en sixpence om ugen, men inden længe viste det sig, at huslejerne syd for floden var steget 6

pence om ugen, eller samme beløb som den broafgift, der blev afskaffet.

En af mine venner fortalte mig forleden, at der af en af kirkerne i kvarteret Southwark blev givet ca. 350£ om året til brød som velgørenhed. Som en følge af denne velgørenhed blev efterspørgslen på små huse og et-værelses lejligheder så stor, at lejen steg betydeligt i kvarteret! "Alt vender tilbage til jorden", og jordejeren er i stand til at tage en del af næsten alle fremskridt, uanset hvor store eller små disse fremskridt er.

Jeg håber De vil forstå, at når jeg taler om jordmonopolisten, taler jeg mere om processen end om den enkelte jordejer, som, i de fleste tilfælde, er en retskaffen person, som ikke er bevidst om den måde, som han beriger sig på. Jeg nærer intet ønske om at hænge nogen bestemt samfundsklasse ud.

Jeg mener ikke, at den, som tjener sine penge ved ufortjente værdistigninger, moralsk er værre end nogen anden, som på lovlig og vanlig vis tjener sine penge i denne hårde verden. Jeg anklager ikke den enkelte, men systemet. Det er ikke mennesket, som er slet, det er loven, som er ringe. Det er ikke det enkelte menneske, som kan kritiseres for at gøre hvad loven tillader og hvad andre gør; det er Staten, som er skyldig, hvis den ikke prøver at reformere loven og ændre denne praksis.

Vi ønsker ikke at straffe jordejeren.

Vi ønsker at ændre loven.